

Ir jābūt DARBĪGAM LASĪTTAKA

Vēstuli Lasīttakai raksta zinātnieks, *Laiks Ziedonim* laureāts,
Egils Stalidzāns.

Labdien, Lasīttakas lasītāj!

Tu esi nonācis pļavā. Apskaties apkārt un pievērs uzmanību, cik daudz var saskatīt dažādus augus, ziedus un cik daudz tiem tuvumā visādi kukaiņi - rāpojoši un lidojoši. Katrs kukainis veic savu uzdevumu, arī bitēm ir kāds uzdevums. Par to šodien vēlos pastāstīt.

Augiem nepieciešama apputeksnēšana. Ir tādi, kuriem to nodrošina vējš, bet daudziem vajadzīgi arī citi, krietni precīzāki palīgi. Bites un kukaiņi ir tie, kas apputeksnējot var pamieļoties ar nektāru - tā ir auga pateicība par darbu. Nektārā esošais cukurs un ziedputekšņi baro visu medus bišu saimi. Bites un augi kopā pasauli dara skaistāku un sulīgāku.

Vai esi aizdomājies par to, ka bite neizskatās pēc labas lidotājas? Par tādiem parasti uzskata putnus, kuriem ir stipri spārni, piegulošas spalvas un smails knābis. Bitēm nekā tāda nav. Man bites izskatās pēc maziem, strīpainiem lācēniem, kuriem piestiprināti plāni spēļu spārniņi, kas taisīti no caurspīdīgiem iepirkumu maisiņiem.

Varbūt medus bitēm, tāpat kā lācēniem nemaz nevajag lidot? Varbūt bites ir rāpotājas un kāpelētājas kā brūnie ķepaiņi? Izrādās, ka bites savā mūžā lido samērā īsu laiku. Vasarā medus bite dzīvo līdz trīsdesmit dienām un lidošanai tai atvēlētas tikai dažas dienas, jo visvairāk laika tā velta bērnu audzēšanai un audzināšanai. Lidošanai, kuras laikā notiek apputeksnēšana un tiek patērēts daudz enerģijas, daudz laika veltīt nevar. Laikam tieši tāpēc bitēm tie spārni ir plāni - kaut kā lēnītēm palidot var, bet, lielāko dzīves daļu pavada rāpjojot pa stropa iekšpusi, kur spārni neaizņem daudz vietas un netraucē. Ziemeļos bites dzīvo līdz pat deviņiem mēnešiem un aptuveni pusi no gada nevar lidot - ir auksts, augi par apputeksnēšanos nedomā un ar nektāru nedalās.

Ja jau lidošanai nav jāvelta daudz laika, stipri spārni nav nepieciešami un bites var izskatīties kaut vai pēc lāčiem. Līdzīgi kā mēs, cilvēki, peldēt protam, bet ļoti vāji, ja mūs salīdzina ar jebkuru zivi. Mums arī nav pleznu un spuru, un varam izskatīties mazliet lempīgi, jo nepeldam nemaz tik bieži - mums ir citi uzdevumi.

Ņemot vērā, cik daudz bites velta laika mazo bišu audzēšanai, jautāsi, cik daudz to ir? Vasarā bišu saimē ir ap 50 tūkstošiem bišu. Tas ir aptuveni tik daudz, cik iedzīvotāju ir Siguldā un Kuldīgā kopā, lai gan pie stropa skrejas parasti redzam tikai dažus desmitus bišu. To varētu novērot, ja mēs pilsētas ieliktu stropiem līdzīgās kastēs un redzētu tikai pilsētas robežu šķērsojošos cilvēkus. Bites, pēc iziešanas uz skrejas un došanās lidojumā, stropu pamet uz ilgāku laiku un nav redzamas, līdzīgi kā cilvēki dodas uz darbu, jo nektāra vākšanas attālums var būt pat līdz trim kilometriem. Interesanti, ka apputeksnēšanas laikā bites paņem daļu ziedputekšņu arī sev, veidojot ziedputekšņu nastiņas pie aizmugurējām kājām. Šīs nastiņas ir labi pamanāmas, jo kājiņas ir melnas, bet putekšņi parasti ir gaišā krāsā. Varbūt kāda bite ar nastiņām ir Tev pie kājam?

Kādēļ vajadzīgas tik lielas bišu saimes? Izrādās, apputeksnēšanas un nektāra vākšanas laiks dažādiem augiem mēdz būt īss un to var saīsināt nelabvēlīgi laika apstākļi. Tieši tāpēc bitēm ir jābūt gatavām īsā laikā un lieliskā komandā veikt savus apputeksnēšanas darbus par to saņemot nektāru un putekšņus, ar ko barot sevi un bērnus. Paralēli lieliem apputeksnēšanas un nektāra vākšanas darbiem, bites barojas no ziediem pļavās - tādās kā šī, kur ir sastopama liela augu daudzveidība. Ieskaties, cik daudz ziedu ir viena soļa platumā.

Tā medus bites ir ieguvušas neatņemamu vietu dabas aprītē. Kas notiktu, ja bites savu ierasto pienākumu neveiktu? Alberts Einšteins esot teicis, ka tādā gadījumā cilvēcei atliktu tikai četri izdzīvošanas gadi, jo ja nebūs bišu, netiks apputeksnētas un izzudīs daudzas augu sugas un līdz ar tām arī dzīvnieki, un beigu galā - arī cilvēki.

Bitēm ir savs uzdevums. Paradoksāli liels pasaules uzdevums pret bitesniecīgo izmēru.

Kāds ir cilvēka paradoksālais uzdevums?

Un, vai bites paradoksālo uzdevumu iespējams nofotografēt?

Tiekamies nākamajā pieturā!

Ar sveicienu,
Egils,
2020. gada maijā.